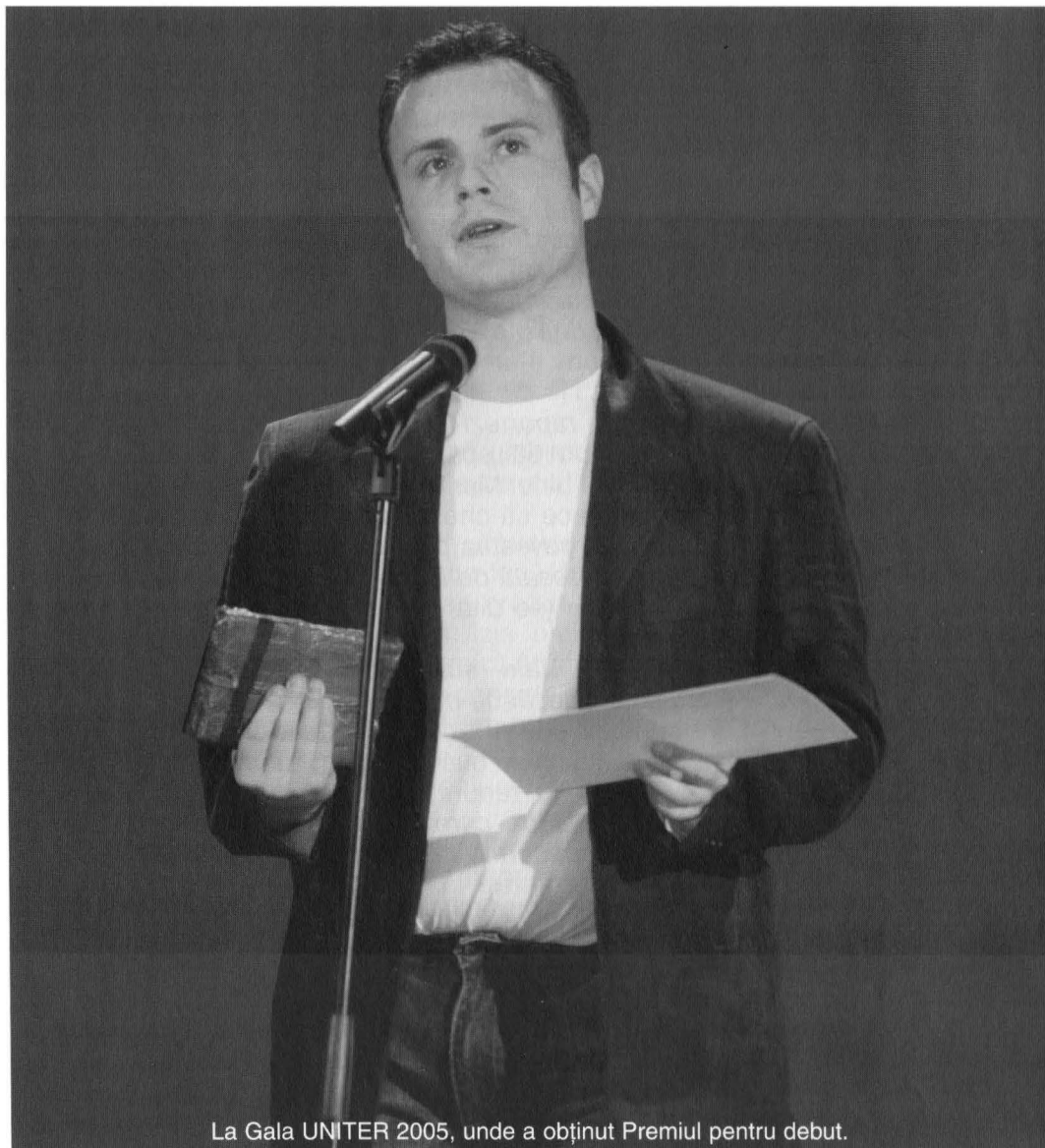

Radu-Alexandru NICA:

*„Fragilitatea graniței între eșec și succes
mi se pare cel mai crud adevăr despre teatru
și viață în genere”*

La Gala UNITER 2005, unde a obținut Premiul pentru debut.

MARINELA ȚEPUȘ: *Cum se simte un absolvent de Cluj în relația cu colegii săi din București? O dată, pentru că timpul trece „altfel” în Ardeal, mai încet, fără hopuri aparente, fără grabă și, în al doilea rând, pentru că oricât am aștepta noi „globalizarea”, încă mai există conotația peiorativă a sintagmei „provincie”. Este drept, tu ești fericitul beneficiar al unei burse în Germania, ceea ce ar mai putea „stinge” din efectele unui posibil handicap...*

Radu-Alexandru NICA: Falsă ori nu, diferențierea între centru și provincie va mai exista la români, din păcate. În ceea ce privește un „posibil handicap”, poate că l-aș simți numai dacă aș fi rămas un tipic reprezentant al școlii clujene; eu rămân atașat anumitor profesori din Cluj, dar nu mă simt reprezentantul acelei școli. Pentru mine au contat cu adevărat cei doi ani petrecuți în Germania.

M.Ț.: *Prin ce se deosebește școala germană de cea românească?*

R.-A.N.: Printr-o mai mare rigoare, prin proverbiala punctualitate nemțească, prin seriozitate, un anumit apetit pentru tehnică (pe care eu, personal, îl apreciez). Nu cred că teatrul se face numai cu talent. În plus, are deschidere spre mult mai multe tipuri de teatru, precum și un accentuat gust pentru experiment. De asemenea, stilul de lucru este foarte democratic, în înțelesul bun al cuvântului. E un stil prin care se capacitează impulsurile creative ale tuturor. Regizorul nu este stăpânul absolut al spectacolului, ci mai mult un observator. Un alt lucru important pe care l-am învățat de la profesorul meu din Germania a fost acela că pot deveni artist abia după ce-mi voi „ucide” în minte mentorul. Încerc să-i urmez sfatul cu consecvență prin tot ceea ce fac.

M.Ț.: *Nu mai ai nevoie de modele?*

R.-A.N.: Ba da, dar există și o extraordinară nevoie de libertate. În România se pune un accent prea mare pe modele. Din această pricină, teatrul suferă de lipsă de originalitate; există îngrijorător de puține direcții; există o limită în respectul pe care-l avem față de maeștri, care nu trebuie să degenereze într-un servilism ce nu e de folos nimănui. Acesta nu poate naște decât epigoni. Acolo am fost luat în serios ca individ, respectându-mi-se identitatea, unicitatea. Respectându-mi-se ideile. Eram chiar stimulați să-i contrazicem pe profesori. Or, în România, asemenea lucruri nu se prea întâmplă.

M.Ț.: *Ești oarecum un produs al teatrului sibian. Montezi acolo, mai ales acolo... Știi că ai mai regizat un spectacol la Timișoara... Crezi că e bine să-ți faci întâi rădăcini și abia pe urmă să te avânți spre alte teatre?*

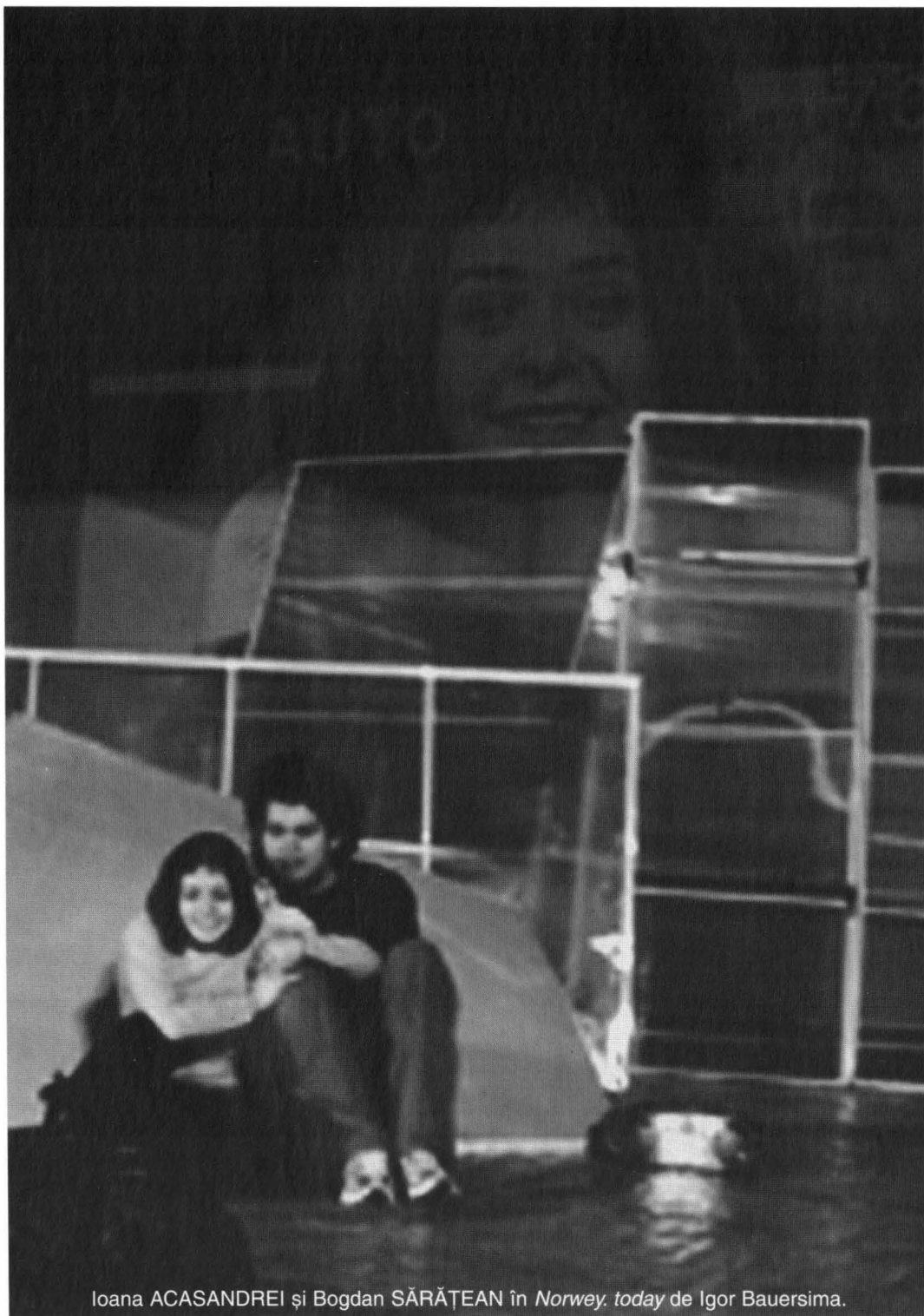
R.-A.N.: Da, sunt, din anumite puncte de vedere, un ardelean tipic. Îmi place disciplina, îmi place punctualitatea și rigoarea. Nu știu cum m-aș obișnui cu lipsa de timp a actorilor bucureșteni. Sunt cam prea ocupați cu reclamele și telenovelele. Lipsurile materiale sunt o scuză, însă doar până la o anumită limită. Le rămâne prea puțină vreme pentru a se mai gândi la scenă. În provincie, deocamdată cel puțin, nu sunt astfel de probleme...

M.Ț.: *Să zicem „în țară”, pentru că, la noi, sintagma „provincie” încă mai are o falsă accepțiune.*

R.-A.N.: Așa e. Mai mult, Sibiul este un loc aparte. Aici se găsește un teatru cu adevărat viu; se repetă și se joacă mult, se fac turnee în străinătate... nu e defel un teatru provincial.

M.Ț.: *Cam în cât timp pregătești o premieră?*

R.-A.N.: O lună și jumătate – două, cu condiția ca distribuția să fie completă la repetiții. Dacă mi-aș bate capul cu programări peste programări, ar fi mai dificil de apreciat...

Ioana ACASANDREI și Bogdan SĂRĂȚEAN în *Norway, today* de Igor Bauersima.

M.Ț.: *Câte spectacole realizezi într-o stagiune?*

R.-A.N.: Mi-ar plăcea să fac doar două, foarte bune. În orice caz, sunt hotărât să nu depășesc patru. Cel puțin deocamdată. Nu cred c-aș putea face regie pe bandă. Nu e o profesie de rutină. Dar de montat, am să mai montez și prin alte părți. La Cluj, București, în Germania; am o posibilă ofertă în Irlanda...

M.Ț.: *Ești un norocos, Sibiul are un teatru cu deschidere spre lume...*

R.-A.N.: Exact. Nu cred că un artist al secolului al XXI-lea își poate încununa cariera numai prin faptul că pășește cu dreptul în capitală. Artiștii românii se multumesc prea repede doar cu notorietatea la nivel local sau național, nu caută și afirmarea în străinătate.

M.Ț.: *Dovadă rămâne faptul că ai luat un premiu de debut la Gala UNITER, că ai fost deja prezent în festivaluri importante... Prin urmare, nu există o graniță reală între capitală și provincie, ea ține mai mult de mentalitatea românilor...*

R.-A.N.: E adevărat. Și o spun fără orgoliu, dar cu experiența celui care a beneficiat de un stagiul de doi ani în afara țării, teatrul românesc suferă mult din cauza acestui provincialism desuet. E vorba de o suficiență pe care trebuie neapărat s-o depășim pentru a deveni cu adevărat competitivi.

M.Ț.: *Ai montat, în general, texte contemporane, chiar foarte noi, foarte în vogă, în Occident și numai unul singur – deja – clasic, Nora de Ibsen. Un text foarte didactic, la prima vedere, prea puțin compatibil cu celelalte... Ce te-a atras spre această piesă, socotită, de către unii, a fi depășită?*

R.-A.N.: Mă interesează mult textul clasic. Îl consider, în imensa majoritate a cazurilor, mai bine construit decât textele contemporane, cu infinite posibilități de montare. Îi poți descoperi, cu fiecare lectură scenică, noi și noi valențe. Știu că generația mea este avidă să găsească drumuri nebătătorite, să abordeze piese abia apărute, la modă în Occident. Pe mine mă preocupă să găsesc modernitatea unor texte clasice. Îmi place să „polizez” o asemenea piesă până când îmi spune ceva despre omul de azi. Nu-i o operațiune foarte grea când este vorba de o piesă cu adevărat valoroasă. O structură solidă suportă cu nobilă nonșalanță orice atac „deconstructiv”. Mă interesează, deci, un raport dialectic, viu, cu textul clasic, nu unul fals-respectuos. Mă voi îndrepta curând spre Kieslowski, pe care eu îl consider deja un clasic. Este vorba de niște povestiri din *Decalog*. Mă gândesc și la Shakespeare, și, de ce nu, la teatrul antic. E drept că până acum am lucrat mult pe texte contemporane...

M.Ț.: *...unele din zone mai ciudate... Noaptea arabă, de pildă, care are foarte destule ascunzișuri, e mai mult cinematografică... Crezi că regizorul secolului al XXI-lea trebuie să fie performant pe mai diferite planuri, să combine filmul cu teatrul, să recurgă la efecte speciale?...*

R.-A.N.: Cred că s-a dus perioada regizorului care le știe și le poate face pe toate. Mai degrabă socotesc că e timpul să ne găsim, prin creație, propria identitate. A venit vremea ca regizorul să se retragă, discret, în umbră, lăsând suficiență libertate actorilor, scenografilor, coregrafilor. Spectacolul e mai viu dacă este conceput împreună cu ceilalți. A trecut vremea conceptelor regizorale înalte, a „regiei totale” din perioada anilor '70.

M.Ț.: *Pe de altă parte, în spectacolele tale se poate desluși un traseu regizoral riguros.*

R.-A.N.: Așa este. Pornesc însă la drum doar cu unele idei directoare, cu un traseu oarecare, dar spectacolul îl facem laolaltă. Accept ideile colegilor cu care colaborez, construim împreună și, numai la sfârșit, șlefuiesc totul. Cunosc bine

echipa de la Sibiu, știu care este potențialul artistic al acesteia. Mă bazez pe puterea de improvizație a actorilor, le dau teme, pe care, apoi, le dezvoltăm împreună. E adevărat că, în final, dau o formă extrem de riguroasă întregului. Sunt, totuși, convins că actorul se vede suficient în montările mele, atâta doar că jocul său e mai amănunțit structurat.

M.Ț.: *Lucrezi, la Sibiu, mai ales cu tinerii...*

R.-A.N.: Îmi plac spectacolele cu multă acțiune, cu multă mișcare, cu multă imagine. Altminteri, m-aș plictisi îngrozitor. Și sigur că, din acest punct de vedere, pare mai simplu să lucrez cu cei de vârsta mea; sunt mai mobili, mai dispuși să accepte experimentul. Pe de altă parte, însă, tinerii dau dovadă, uneori, de o îngrijorătoare lipsă de responsabilitate. Și lucrurile se complică și mai mult când superficialitatea se combină cu orgoliul. De aceea, aduc, adesea, în distribuție, și un actor matur. E important să ai în echipă un pilon de înțelepciune și echilibru.

M.Ț.: *După 1989, cei mai mulți dintre regizori au devenit liber profesioniști. Este mai avantajos din punct de vedere financiar, dar există și posibilitatea de a cunoaște mai multe trupe... Tu rămâi deocamdată fidel Sibiului.*

R.-A.N.: E opțiunea fiecăruia. Pe mine mă leagă de Sibiu mai multe lucruri: familia, prietenii, orașul – de care sunt iremediabil îndrăgostit încă din copilărie; deocamdată, este un loc în care pot să mă dezvolt, este un teatru în care chiar se întâmplă ceva. Constituie un avantaj și faptul că pot lucra cu niște oameni pe care-i cunosc bine. Putem explora împreună. Sigur că, la un moment dat, ne putem epuiza lucrând în aceeași formulă. Deocamdată, nu există acest risc. E mai profitabil să lucrăm ca într-un laborator. Dacă știi să le găsești, sunt multe beneficii într-un teatru de repertoriu. În fond, fiecare om își are drumul său.

M.Ț.: *Îți alegi singur piesele sau vii pe un repertoriu impus?*

R.-A.N.: Am o mare libertate, mă simt chiar răsfățat. Nu doar că-mi aleg singur textele, dar există și destulă generozitate în privința cheltuielilor de producție. Nu fac teatru pentru bani, încă mai sunt la vârsta la care fac teatru pentru că-mi place, cu oameni pe care-i prețuiesc. Doar timpul este mereu prea puțin. Și mai e ceva. La Sibiu montează nume importante ale regiei românești și străine. Mă simt bine în preajma acestora. E măgulitor pentru mine să lucrez într-o asemenea companie selectă. În același timp, constituie o provocare.

M.Ț.: *Nu există riscul de a deveni un epigon?*

R.-A.N.: Nu cred. Îmi dau destul de bine seama de influența lor asupra mea; am propriile mele obsesii și preferințe estetice...

M.Ț.: *Cum îți alegi un text? Pornești de la o temă care te interesează la un moment dat?*

R.-A.N.: La *Nora* așa a fost. Dar la *Noaptea arabă* m-a preocupat, în mod precumpănitor, forma, un nou tip de estetică vizuală, care îmbină estetica videoclipului cu scriitura muzicală. În prezent, mă interesează mult raportul dintre epic și mijloacele cinematografice. Nu vreau să rămân cantonat într-o singură zonă.

M.Ț.: *Ești deja un regizor răsfățat de teatru în care lucrezi, de critică, de spectatori... Nu devine periculoasă această atenție, nu ți se urcă la cap?*

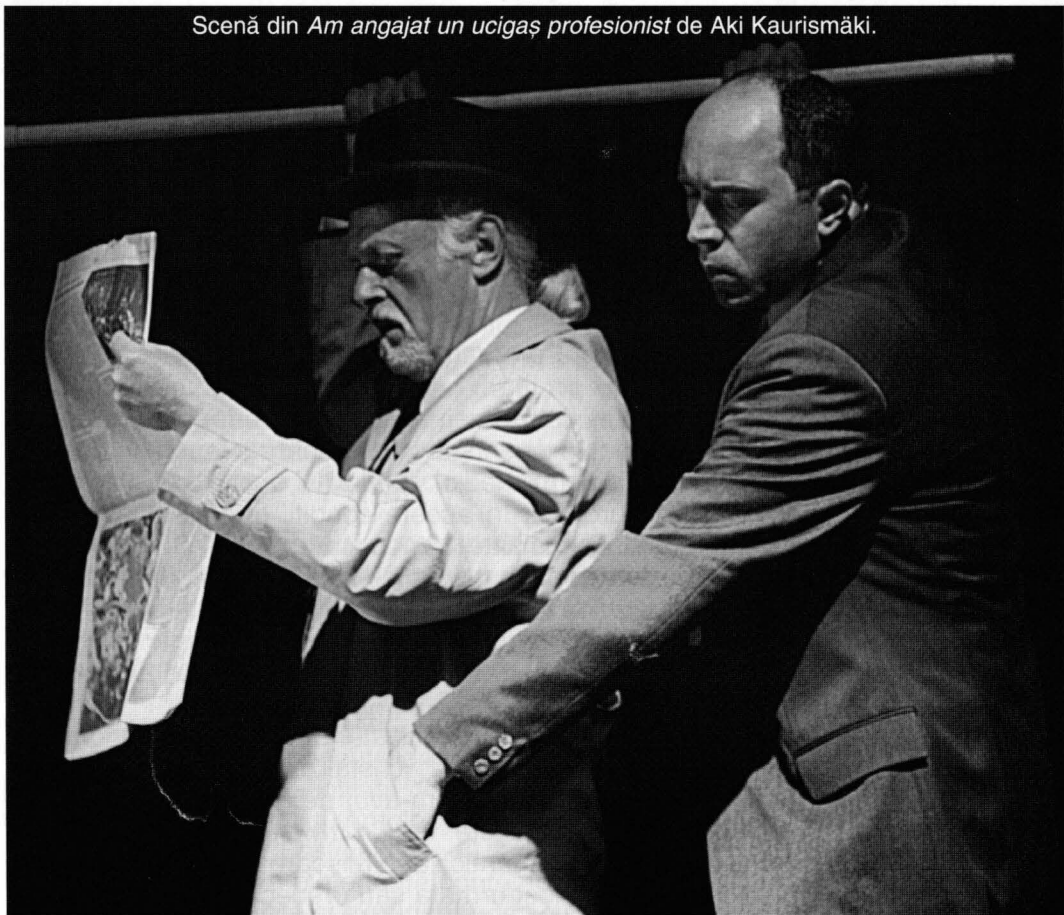
R.-A.N.: Riscul e serios, dar lupt cât pot cu tentația de a mă culca pe lauri.

M.Ț.: *Ești superstițios sau ne poți împărtăși câte ceva despre proiectele tale?*

R.-A.N.: Sunt două foarte ambițioase. Unul este pentru anul 2007, când Sibiul va fi capitală culturală europeană: *Balul*, după Ettore Scola, text adaptat, însă, la realitatea românească. E un proiect de mare anvergură, cu multe dificultăți. Cel

Scenă din *Am angajat un ucigaș profesionist* de Aki Kaurismäki.

de-al doilea va fi un studiu pe tema puterii, regăsită în textele lui Shakespeare și va lua naștere, probabil, la Teatrul Maghiar din Cluj.

M.Ț.: *Ești foarte tânăr, totuși, ai avut și neîmpliniri?*

R.-A.N.: Sigur că am avut, chiar dacă nu foarte evidente. Este vorba de propriile mele limite, de propriile neputințe. Cred însă că aceste neîmpliniri sunt și un bun stimulent în a mă întreba mereu ce înseamnă teatrul pentru mine.

M.Ț.: *Au fost și momente în care un spectacol pornește într-un fel și ajunge să evolueze altfel decât l-ai văzut tu inițial?*

R.-A.N.: Cam cu toate se întâmplă așa și nici nu mi-ar plăcea să fie altfel. Aș fi dezamăgit să știu de la început cum va arăta un spectacol. Scena este pentru mine un loc al căutărilor, al tatonărilor, al explorărilor, al experimentului. Actorii nu sunt doar instrumente, sunt creatori. Sau așa ar trebui să fie. Trebuie să-i scoți din rutină, din lene, să le acorzi încredere, să fii receptiv la ideile celorlalți din echipă: coregrafi, scenografi etc. Frumusețea și, în același timp, tara acestei arte constă tocmai în faptul că poți crea împreună cu ceilalți, dar poți și muri cu ei de gât. Fragilitatea graniței între eșec și succes – aceasta mi se pare cel mai crud adevăr despre teatru și viață în genere.

Marinela ȚEPUȘ